

– Tako, da je duša prisiljena jedan svoj dio tražiti pomoću pretpostavaka, služeći se dijelovima tada odrezanima kao slikama, ne idući na početak nego na konac; a drugi je opet dio prisiljena tražiti idući od pretpostavke, koje ne uzima za gotove, na početak i istražujući pomoću ideja samih po sebi bez slikâ, a ne kao prvi dio.

– To, što veliš, nisam točno razumio.

- c – Ali ćeš razumjeti kasnije, jer iza tih riječi bit će ti lakše. Mislim naime da znaš, da oni, što se bave geometrijom, računstvom i takvim stvarima, pretpostave parni i neparni broj, likove, trovrzne kutove i drugo tome srodno kod svakoga istraživanja, pa pretpostavivši to kao da znaju, ne će više ništa o tome ni sebi ni drugima dokazuju, držeći, kako je to d svakome očito. Nego već odatle počinju ostalo raspravljati i tako dolaze točno do onoga, što su počeli razmatrati.

– Svakako to znam.

– Što ne, znaš i to, da, premda se služe vidljivim likovima i o njima govore, ne misle o njima, nego o onome, na što je to nalik, govoreći o četverokutu samome po sebi i o njegovu e premjeru, a ne o premjeru koji crtaju, i ostalo tako: same te likove, koje prave i crtaju, od kojih imaju i sjene i slike u vodi, uzimlju opet kao slike, i nastoje vidjeti ono samo, što se 511 ne može drukčije vidjeti nego u razumu.

– Istinu govoriš.

– Za tu sam dakle vrstu govorio, da je misaona i da ju je duša prisiljena tražiti uz pretpostavke, te ne ide na početak, jer se više od pretpostavaka ne može uspinjati, nego se služi kao slikama onim, što su stvorili oni dolje, i što se pomišlja i cijeni kao potpuno točno prema onome gore.

- b – Razumijem, da govoriš o postupku o mjerstvu i u znatnostima njemu srodnim.

– Razumij dakle, da kao drugi dio misaone vrste zovem ono, što doseže sam govor snagom raspravljanja (dialegethai), ne uzimajući pretpostavke za početke nego zbilja za

pretpostavke, kao stube i zalete; da ide do početka svega što je bez pretpostavke i kad ga dosegne, da onda opet natrag silazi do kraja, držeći se redom onoga, što je do početka; a kod toga da se uopće ne služi ničim, što je osjetilno, nego idejama samima po sebi radi ideja samih po sebi i da završi idejama. c

– Razumijem, ne doduše točno – ta čini mi se, da govoriš o velikoj stvari – nego samo toliko, da hoćeš odrediti, kako je jasniji onaj dio misaona bitka, što ga ogleda znanost raspravljanja, od onoga što ga ogledaju obične znanosti, kojima su pretpostavke kao početci; u njima su oni, koji to razmatraju, prisiljeni doduše razmatrati razumom a ne osjetilima, ali se ipak pričinja, da nemaju znanja o tome, premda se to može spoznati pomoću početka. To je zato, što oni ne razmatraju uspješni se do početka nego iz pretpostavaka. A čini mi se, da rad mjernikâ i sličnih ljudi zoveš razumom, a ne umom, držeći, da je razum između mnijenja i uma. d

– Shvatio si sasvim potpuno – rekoh ja. – I uzmi, da za ta četiri dijela nastaju u duši četiri stanja: za najgornji dio um, za drugi razum, trećemu daj ime vjerojatnost, a zadnjemu nagađanje, te ih poredaj razmjerno, promislivši, da onoliko, koliko je istine u onome za što su ta stanja, da toliko jasnoće i sama imaju.

– Razumijem, uzimam to na znanje i redam, kako veliš.